

## **ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ТА ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА НОТАРІАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ**

Проблеми здійснення контролю завжди були і є предметом досліджень фахівців з адміністративного права. Дослідженням поняття, видів і методів соціального контролю та його різновиду – державного контролю займалися українські науковці, що формують сучасну науку адміністративного права: В. Б. Авер'янов, В. М. Гаращук та ін. Питання недержавного та громадського контролю становили предмет досліджень таких вчених: С. В. Шестак, О. М. Музичук та ін.

Контроль за нотаріальною діяльністю можна поділити на державний та громадський. На державну природу контролю вказує його здійснення, по-перше, в інтересах держави, по-друге, державними органами, по-третє, у визначеній законом формі. Тому від державного контролю необхідно відрізнити громадський контроль. Останній здійснює Нотаріальна палата України у межах, передбачених її Статутом та відповідно до Закону України «Про нотаріат».

До повноважень Нотаріальної палати України належать: представлення інтересів нотаріальних палат та нотаріусів у державних та інших установах; забезпечення захисту соціальних та професійних прав нотаріусів; участь у проведенні експертиз законопроектів з питань, пов'язаних з нотаріальною діяльністю; забезпечення підвищення кваліфікації нотаріусів та їхніх помічників; контроль за дотриманням нотаріусами правил професійної етики та інші повноваження [1, ст. 16].

Згідно із ст. 12 Закону України «Про нотаріат» анулювання свідоцтва про право на заняття нотаріальною діяльністю може бути прийняте «за рішенням Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату, прийнятим на підставі подання Нотаріальної палати України, у разі неодноразового порушення нотаріусом правил професійної етики» [1, ст. 12].

Чинний Закон України «Про нотаріат» передбачає два основні види державного контролю: адміністративний (ст.ст. 18, 33) та судовий (ст. 50). Вони відрізняються між собою не тільки за складом контролюючих суб'єктів, а й за змістом. Якщо контроль за організаційними аспектами нотаріальної діяльності вчинюють територіальні органи Міністерства юстиції України, то контроль за законністю вчинення нотаріальних дій може здійснювати тільки суд як єдиний орган державної влади, рішення якого може містити висновок про незаконність того чи іншого нотаріального акту.

Зважаючи на суб'єктів нотаріальної діяльності, щодо яких здійснюється державний контроль, останній можна розподілити на: 1) державний контроль щодо державних нотаріальних контор; 2) державний контроль стосовно приватних нотаріусів; 3) щодо посадових осіб, які наділені нотаріальними повноваженнями; 4) державний контроль щодо державних нотаріальних архівів; 5) державний контроль щодо осіб, які виявили бажання займатися нотаріальною діяльністю.

Закон України «Про нотаріат» не містить визначення контролю, але окреслює предмет контрольної діяльності, а саме: 1) за організацією нотаріату; 2) за нотаріальною діяльністю в Україні тобто виконання ними правил нотаріального діловодства; 3) визначенні ставок державного мита, яке справляється державними нотаріусами; 4) встановленні розмірів плати за надання додаткових інформаційно-технічних послуг та порядку її справляння.

Викладене підтверджує тезу про те, що «характеристика сутності контролю здійснюється залежно від певної сфери контрольного впливу. Сутність та призначення державного контролю розкриваються у: спостереженні за окремими аспектами діяльності відповідного підконтрольного об'єкта; отриманні об'єктивної та достовірної інформації про стан законності та дисципліни у ньому; виявленні фактів порушення правових норм і стандартів, встановленні причин та умов, що їм сприяли; вжитті адекватних стану об'єкта заходів щодо його корекції; мета – підвищення загальної соціальної ефективності діяльності підконтрольного об'єкта» [2, с. 153–154].

«Наведені положення характеризують контроль як «багатогранне і багатопланове соціальне явище, дозволяють визначити контроль як діяльність уповноважених суб'єктів, що полягає у визначенні результатів впливу суб'єкта управління на об'єкт задля визначення його відповідності тим правомірним оціночним критеріям, котрі припускають застосування адекватних одержаному результату заходів реагування з метою підвищення загальної соціальної ефективності системи» [3].

Детальний аналіз державного контролю за нотаріальною діяльністю можливий та ефективний лише за умови визначення його елементарних складових, якими, у тому числі, постають напрями, у яких такий контроль здійснюється. З метою комплексної характеристики державного контролю за нотаріальною діяльністю, доцільним вбачається виходити з положень Конституції України та Закону України «Про нотаріат» у яких держава здійснює контроль за організацією нотаріальної діяльності та безпосередньо нотаріальними діями.

Отже, «контроль за нотаріальною діяльністю, складається з низки процедур, які у певному поєднанні складають окремі структурні елементи контрольного провадження, кожний із яких має свою власну мету. До таких (у

порядку зменшення ступеня узагальненості та підвищення рівня конкретизації) відносять процесуальні стадії, етапи та окремі процесуальні дії» [3, с. 100].

Засади і процедури єдиного контрольного провадження, суб'єктом якого постають органи юстиції, доцільно закріпити у Законі України «Про нотаріат» окремою структурною складовою – Розділом V «Державний контроль організації нотаріальної діяльності». У ній слід визначити стадії та етапи контрольного провадження, повноваження органів юстиції, процедурні акти, якими фіксуються початок і закінчення певної стадії контрольного провадження.

### ***Список використаної літератури***

1. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 № 3425-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383.
2. Державне управління : навчальний посібник / за заг. ред. А. Ф. Мельник. Київ : Знання-Прес, 2003. 343 с.
3. Ільєва Н. В. Правове регулювання нотаріальної діяльності в Україні: адміністративно-правові засади : дис. канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2011. 196 с.